

Erasmus+

SPLITSKA DEKLARACIJA

U prostorijama Filozofskog fakulteta u Splitu, na Poljani kraljice Jelene, održana je 23. listopada 2015. međunarodna znanstvena konferencija pod naslovom

Europa regija i Mediteran - Kamo ide Hrvatska?

Organizatori konferencije, *Institut za Europske i globalizacijske studije (Zagreb)*, *„Jean Monnet“ katedra za političke studije EU Fakulteta političkih znanosti iz Zagreba*, *Institut za migracije i narodnosti, također iz Zagreba*, te *Filozofski i Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu*, okupili su tom prigodom neke od najeminentnijih stručnjaka za europske integracije i za politike EU - politologe, pravnike, antropologe, povjesničare i humaniste iz Hrvatske, Slovenije, Austrije, Francuske, Španjolske i Italije - kako bi u otvorenoj i znanstveno utemeljenoj diskusiji raspravili, s različitih točaka gledišta, uzroke i posljedice aktualne humanitarne krize kojom su zahvaćeni milijuni ljudi na Bliskom i Srednjem istoku te u Africi, a koja je pokrenula nezaustavljivi val ratnih i političkih izbjeglica kao i ekonomskih migranata prema Europi.

Koncem mjeseca rujna ove godine, OUN-agencija za izbjeglice procijenila je da se tijekom 2015. i 2016. godine u Europi može očekivati oko 1,4 milijuna izbjeglica - tj. gotovo dvostruko više u odnosu na procjene s početka istog mjeseca - iz ratom i/ili ekonomski uništenih država Sredozemlja i Afrike te posebice Bliskog i Srednjeg istoka. Ovaj neočekivani i nezaustavljivi val izbjeglica, ali i radnih imigranata, koji se kreću „mediteranskom“ i „balkanskom“ rutom, stavlja Europu i Europsku uniju pred veliku kušnju, ne samo što se tiče mogućnosti prijema tolikih izbjeglica, nego i kao test otvorenosti „kozmpolitske Europe“, domovine ljudskih prava i demokracije.

S porastom broja izbjeglica i migranata u EU, uočava se i jačanje radikalizama, te porast utjecaja protu-useljeničkih i anti-globalizacijskih stranaka, a koje su i na zadnjim izborima za Europski parlament već osvojile značajan postotak glasova i mandata. Sudeći prema aktualnim otvaranjima i zatvaranjima granica, mnoge države članice EU već kolebaju između načela otvorenih društava i ideje „Europe tvrđave“, a vrlo skoro bi se mogle naći razapete i između „metodološkog nacionalizma“ i „metodološkog kozmpolitizma“.

Mi, okupljeni sudionici splitske konferencije, svjesni trenutka u kojem se nalazi hrvatsko društvo, Europa i svijet, a pod dojmom sadašnje humanitarne izbjegličke krize u razmjerima „seobe naroda“, s dalekosežnim posljedicama za budućnost identiteta hrvatskog društva i Europe, obraćamo se intelektualnoj, političkoj i kulturnoj javnosti, hrvatskoj, europskoj i svjetskoj, kao i političkim institucijama koje imaju moć odlučivanja.

Ovu Deklaraciju donosimo kao rezultat rada konferencije, u nadi da će naša razmišljanja i sugestije doprijeti do onih koji još uvijek ne čine što je potrebno da se onemoguću političke i ekonomske uzročnike ove velike krize, kao i religijske ekstremizme koji se njome hrane.

U tom smislu držimo da je potrebno istaknuti sljedeće:

1. Aktualna izbjeglička i migracijska kriza rezultat je ponajprije kratkovidne i energetski zainteresirane destabilizacije autoritarnih režima od strane velikih sila. Ona je, međutim, drugim svojim dijelom, odraz i velike svjetske, financijske i ekonomske krize (2007-2012), koju je iznjedrila neoliberalna, ekonomska i financijska globalizacija. Ona je, s jedne strane proizvela moćnu globalnu, financijsku oligarhiju, a s druge sve veće i šire siromaštvo. Bjelodano je naime da je masovni val izbjeglica izravno povezan s kriznim žarištima diljem Bliskog i Srednjeg istoka, kao i sjeverne Afrike i to kao posljedica neodgovornih, neokolonijalnih pohoda u toj regiji svijeta, ali i posljedičnog islamističkog terorizma.
2. **Mediteran** je kolijevka više civilizacija, kultura i religija - od židovstva i kršćanstva, preko grčke filozofije i rimskog prava, do arapske znanosti i kulture... - na kojima se utemeljio kulturni i vrijednosni identitet Europe, a posredno i obaju Amerika.
3. U kontekstu današnje globalizacije kao procesa ekonomskog i političkog, tehnološkog i informacijsko-komunikacijskog, ali i kulturnog i medijskog povezivanja, Mediteran još uvijek predstavlja **bogato susretište** naslijeđa i **prostor susreta kultura, vjera i civilizacija**, te njihova međusobnog prožimanja. Povijesnim preslagivanjem i premještanjem centara moći, od Mediterana prema sjeveru Europe, od sjevera Europe prema Americi, od Amerike prema Aziji, **Mediteran**, kao jedan od prvih aktera globalizacije, danas se pojavljuje sve više u ulozi **objekta, odnosno žrtve globalizacije** i globalnih dionika.
4. Zbog neusklađenosti, odnosno **nepostojanja zajedničke europske vanjske i obrambene, ali i useljeničke politike**, pojedine države članice Europske unije, a među njima i Hrvatska, našle su se **na izravnom udaru izbjegličkog vala**, koji su izravno ili neizravno prouzročile, među inima, i vanjske politike nekih država članica EU. Aktualna kriza odražava se snažno na više mediteranskih država EU ugrožavajući jednu od njihovih temeljnih gospodarskih djelatnosti, a to je turizam, kao jedan od osnovnih izvora prihoda lokalnog stanovništva;
5. Neovisno o perspektivi **demografskog deficita Europske unije** - ovdje podsjećamo da će 2050. godine prosječna dob u EU biti 49 godina - prisilne migracije stanovništva, ma što ih poticalo (ratovi, terorizam, diktature, klimatske promjene...), ne mogu uroditi društvenim prosperitetom, nego samo brojnim ljudskim tragedijama, a koje se već danas broje u milijunima.
6. Mediteranski korijeni Europe ishodište su njenog današnjeg kaleidoskopskog identiteta, **utemeljenog na pluralizmu jezika, kultura i svjetonazora**, kao i na **političkoj demokraciji**, u kojoj je, za razliku od nekih drugih modela, ljudska osoba vrijednosno ishodište i svrha postojanja države, prava i javne uprave. Zaborav čovjeka kao konkretne osobe, a sve u ime nekih „viših“ identitetskih, političkih, ekonomskih... kolektivnih ciljeva i potreba, povijesno je svaki put dovodio do ratova, katastrofa i humanitarnih kriza. Europa stoga ne smije zaboraviti prvu od svojih vrijednosti, a to je **dostojanstvo ljudske osobe** (v. Povelju temeljnih prava Lisabonskog ugovora – 2009.), uključujući i ono svakog „stranca“ koji stoji pred njezinim vratima, gladan, bos i ozebao.
7. Za razliku od nekih suvremenih „kultura“, koje nam nameću između ostalog i globalizirani mediji masovne komunikacije, te u kojima čovjek čovjeka u krizi „gleda preko nišana“,

mediteranska tradicija Europe očituje se i u gostoprimstvu i to ne samo kad je riječ o osobnoj sferi odnosa ili u turizmu, nego i kad su u pitanju zajedničke pravne tradicije pružanja utočišta i azila. U tom pogledu, Hrvatska je pružila i konkretan dobar primjer, kojeg bi mogle nasljedovati i druge zemlje, a to je *Deklaracija europskih muslimana*, potpisana u Zagrebu 2006. godine. Hrvatska je tom deklaracijom ukazala na način i put, kojima se mogu spriječiti i razriješiti identitetski razdori, ali i pružiti primjer dobrog shvaćanja prava i obveza građana u europskim državama. Stoga ovim putem apeliramo na intelektualnu, političku i kulturnu javnost - hrvatsku, europsku i svjetsku, kao i na političke institucije, da u svakom trenutku svog djelovanja imaju na umu odgovornost svih, građana, skupina i država, za poštivanje i zaštitu temeljnih ljudskih prava, kako su ona zajamčena, posebice u Europskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, kao i u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, a koja prava između ostalog uključuju:

- pravo na život, slobodu i osobnu sigurnost, bez ikakve razlike glede rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja ili neke druge okolnosti;
 - pravo na slobodu kretanja i boravka u granicama bilo koje države;
 - pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi;
 - pravo na socijalnu sigurnost i ostvarenje gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava, koja su uvjet dostojanstva i neometanog razvoja svake ljudske osobe;
 - pravo na društveni i međunarodni poredak, u kojemu se prava i slobode utvrđene Općom deklaracijom o ljudskim pravima mogu u punoj mjeri ostvariti.
8. Na koncu, držimo bitnim istaknuti da načelna i praktična solidarnost nipošto ne smije biti jednostrana i nerazborita. Potrebno je naime i u sadašnje vrijeme voditi računa o stvarnom ekonomskom, socijalnom, političkom, pa i kulturološkom stanju država prihvata izbjeglica i migranata, o njihovim mogućnostima, kao i o potrebi održanja njihove stabilnosti, materijalne i moralne sigurnosti njihovih stanovnika, te o legitimnim pravima i interesima društava i država, kroz koje migranti prolaze, ili koje ih prihvaćaju. Stoga, u cilju zaštite mira i pravičnosti u tim državama, kao i duha gostoprimstva, ističemo i dužnost poštivanja - od strane izbjeglica i migranata - zemalja useljenja, njihovih vrijednosti, kulture, zakona i svjetonazora, njihovog prava na provjeru useljenika, tj. razlikovanje izbjeglica, koji se ne mogu vratiti u svoju domovinu, od ekonomskih migranata, te dužnost europskih institucija da uvažavaju stvarne mogućnosti pojedinih zemalja članica. Pri tome držimo i ponavljamo, da je naročito dužnost Europske unije da djeluje na uzroke, korijene i izvore ovih velikih migracija, a to su građanski i vjerski ratovi, ali i imperijalni interesi velikih sila. U tom smislu, isto tako inzistiramo na tome da je dužnost i Europske unije i država članica da sprječavaju i kažnjavaju kriminalne krijumčare ljudi, na moru i na kopnu. S druge pak strane, europske zemlje, koje trebaju i žele primati useljenike, moraju se pobrinuti da u tome postupaju po humanim načelima, na pr. otvarajući regrutacijske centre za radnike na Bliskom istoku i u sjevernoj Africi, te organizirajući humani prijevoz useljenika.
9. Europska bi unija u svojoj politici azila trebala razmotriti mogućnost ispitivanja zahtjeva za azil već u tranzitnim polazištima izbjeglica, Turskoj, Jordanu, Libanonu... a ne tek u Europi, nakon čestih nesreća na moru i tisuća kilometara prijeđenih od strane izbjeglica i migranata - žrtava "prijevoznika" i krijumčara ljudi.

10. I na koncu, ukoliko zaista želi krenuti u rješavanje „izbjegličke krize“, Europska unija se mora suočiti s **uzrocima**, a ne samo **posljedicama** aktualne krize. Poštujući suverenitet država izvorišta emigracije, njihovim stanovnicima potrebno je prije svega omogućiti **ustupavljanje mira** kao preduvjet za život dostojan čovjeka u vlastitoj domovini.

U Splitu , 27. listopada 2015.

Potpisnici Deklaracije (abecednim redom)

Carmen Bizzarri, dr.sc., Università Europea di Roma, Italija
Joško Božanić, prof. dr. sc., Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
Tanja Cerruti, dr.sc., Sveučilište u Torinu, Italija
Angelika Ergaver, doktorant, Inštitut Nove Revije, Zavod za humanistiku, Ljubljana, Slovenija
Marc Gjidara, prof. emerit. dr: sc., Sveučilište Paris II – Panthéon-Assas i Centar za europsku dokumentaciju i istraživanja *Robert Schuman*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu
Nansi Ivanišević, dr. sc., *Prokultura* - Opservatorij kulturnih politika - Split/ Ured državne uprave u Splitsko-dalmatinskoj županiji, Odjel za prosvjetu i kulturu
Aleksandar Jakir, prof. dr. sc., dekan Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu
José J. Jiménez Sánchez, prof.dr.sc., Sveučilište u Granadi, Španjolska
Mislav Kukoč, prof.dr.sc. Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
Andelko Milardović, prof.dr.sc. , Institut za Europske i globalizacijske studije / Institut za migracije i narodnosti, Zagreb
Vedran Obućina, uni. spec., Društvo za mediteranske studije, Sveučilište u Rijeci
Margherita Pedrana, dr.sc., Università Europe a di Roma, Italija
Jadranka Polović, dr. sc., Visoka škola MM i komunikacijskih tehnologija, Split
Željko Radić, prof.dr.sc., dekan Pravnog Fakulteta Sveučilišta u Splitu
Karlo Ruzicic-Kessler, dr.sc. Austrijska akademija znanosti
Neven Šimac, dr. sc., Centar za europsku dokumentaciju i istraživanja Robert Schuman, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu
Ivo Šimunović, prof. emerit. dr. sc., Sveučilište u Splitu
Jure Vujić, mr.sc.politolog, Institut za geopolitiku i strateška istraživanja, Zagreb

Erasmus+